

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

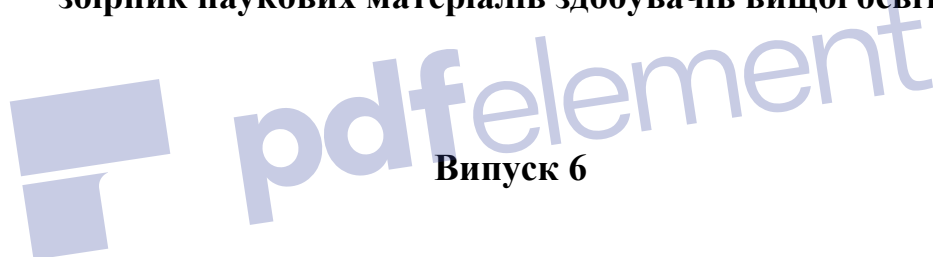
Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 6
2022

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Рівне, 2022

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 6. Рівне : РДГУ, 2022. 136 с.

Головний редактор :

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчий редактор :

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії :

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна – здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія».

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол № 11 від 24 листопада 2022 р.)*

Список використаних джерел

1. Мироненко О., Рослюк С., Мироненко Д. Кризові стани. Клінічні та психотерапевтичні аспекти. *Медицина світу*. Львів: ЛНМУ, 2011 URL: <http://msvitu.com/pages/home.php> (дата звернення: 29.11.2022).
2. Сміт П., Дирегров Е., Юле У. Діти та війна: Навчання технік зцілення / Інститут психіатрії, Лондон, Англія, Центр кризової психології, Берген, Норвегія / Укр. переклад – Інститут психічного здоров'я УКУ, 2014. 87 с.
3. Туриніна О. Л. Психологія травмуючи ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 160 с.

УДК 373.091.2:613

**ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ
СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ТЕОРЕТИЧНА ПРОБЛЕМА****Грищенко Оксана, здобувач ОС «магістр»**

спеціальності 012 «Дошкільна освіта», 2 курс, РДГУ

Науковий керівник: Дзеджера К. В., кандидат педагогічних наук, доцент

Постановка проблеми. Пріоритетним завданням державної освітньої політики України є збереження і зміцнення здоров'я здобувачів освіти, що актуалізує освітнє завдання з формування їхньої здоров'язбережувальної компетентності. Важливість його виконання спричинена, з одного боку, значущістю збереження людиною здоров'я як суспільної й особистісної цінності, а з іншого – тенденцію до погіршення здоров'я у громадян, у тому числі – в дітей дошкільного віку.

Важливість означеного завдання неодноразово підкреслюють дослідники у галузі дошкільної освіти (Т. Андрющенко, С. Жданова, С. Мішланова, Т. Піроженко), котрі стверджують, що у середньому дошкільному віці діти володіють достатніми спроможностями, щоб засвоїти елементарний досвід здоров'язбережувальної поведінки.

Мета статті: проаналізувати шляхи виконання освітнього завдання з формування здоров'язбережувальної компетентності в закладі дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні проблема формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку є предметом аналізу багатьох дослідників вчені (Т. Андрющенко, О. Богініч, Е. Буга, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, О. Іванашко, Н. Коцур, Н. Левінець, Л. Левої, Л. Лохвицька, О. Максимова, В. Оржеховська, С. Пазюк, Л. Рибалко, Л. Сварковська, С. Юрочкіна).

У Базовому компонент дошкільної освіти здоров'язбережувальна компетентність визначається, як «здатність дитини до застосування навичок здоров'язбережувальної поведінки відповідно до наявної життєвої ситуації, дотримання основ здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я у повсякденній життєдіяльності» [2, с. 6].

Зміст запропонованого визначення бачиться можливим конкретизувати через конкретизацію понять: «компетентність» – як суб'єктивної можливості особистості, що базується на знаннях, уміннях, навичках, досвіді та здатності використовувати їх у життєвих ситуаціях [5, с. 445]; «здоров'язбереження» – як активності особистості, спрямованої на забезпечення здорового способу життя (М. Гриньова, П. Пашинський, Ю. Таймасов, А. Турчинов); «здоровий спосіб життя» – як свідоме застосування правил збереження і зміцнення здоров'я у щоденній життєдіяльності, що забезпечує розвиток його фізичного, психічного, духовного, соціального аспектів (А. Абаєв, М. Амосов, Д. Воронін, В. Горошук).

При цьому бачиться доцільним врахувати висновки Т. Андрющенко, С. Жданової, С. Мішланової про те, що життєвий досвід дітей середнього дошкільного віку представлений елементарними знаннями і ставленням до здоров'я та здорового способу життя, здатностей виконувати елементарні дії з його збереження та зміцнення.

Аналіз викладених поглядів утворює підстави для трактування **здоров'язбережувальної компетентності дитини середнього дошкільного віку** як її інтегральної якості, що виявляється в елементарних знаннях про фізичне, психічне, соціальне, духовне здоров'я людини та можливості його збереження, ставленні до здоров'я (свого та інших людей) та прагненні до здорового способу життя, елементарних здоров'язбережувальних умінь і навичках та готовності зберігати і зміцнювати своє здоров'я, реалізуючи отримані знання в діяльності і поведінці.

У забезпеченні здоров'язбережувальної компетентності дошкільників Т. Андрюшенко приділяє особливу увагу формуванню життєвих навичок, які сприяють збереженню здоров'я. До них авторка відносить три групи навичок, а саме:

- життєві навички, які сприяють фізичному здоров'ю: навички раціонального харчування, рухової активності, дотримання режиму, санітарно-гігієнічні навички;
- життєві навички, які допомагають збереженню соціального здоров'я: навички ефективного спілкування, співчуття, спільної діяльності, навички поведінки в умовах тиску;
- життєві навички, які дають змогу зберегти духовне та психічне здоров'я: навички самоусвідомлення та самооцінки, аналізу проблем та прийняття рішень, самоконтролю, успішного досягнення мети [1, с. 71].

Важливість першої групи навичок пояснюється необхідністю забезпечення оптимального функціонування, зростання і розвитку дитячого організму, підвищення рівня його опірності шкідливим впливам та імунного захисту. З іншого боку, їх доцільність пояснюється особливостями дітей середнього дошкільного віку, яким притаманна потреба у фізичній активності і які водночас володіють можливостями для засвоєння правил гігієни. Як засвідчує практика, більшість дітей середнього дошкільного віку володіють навичками умивання та миття рук, користування предметами туалету, самостійного чищення зубів, одягання, акуратного вживання їжі, підтримання порядку в груповій кімнаті та в куточку природи. Завданням вихователя є закріплення та вдосконалення наявних навичок шляхом систематичного вправлення у необхідних діях (дотриманні санітарно-гігієнічних вимог, вживанні їжі, одяганні, роздяганні тощо), інформування про здоровий спосіб життя (харчування, рух, режим та ін.), підтримки оптимальної рухової активності і відпочинку та режиму впродовж дня.

Формування життєвих навичок, що сприяють соціальному здоров'ю, пов'язано із психологічними можливостями дошкільників, котрі володіють спроможностями до спілкування та спільної діяльності з однолітками, до виявлення співчуття. Їх актуальність зумовлена, з одного боку, потребою дитини у взаємодії з оточенням (зокрема у спільній ігровій діяльності), а з іншого – значенням такої взаємодії для засвоєння дитиною соціального досвіду, норм поведінки у соціумі.

Адже, як слушно стверджує Н. Гавриш, «Якщо спонукати дітей до співпраці, при цьому поступово навчати певних правил, то співробітництво для них стане найулюбленішою формою роботи. Щоб навчити дітей співпрацювати, треба частіше створювати ситуації спільної взаємодії, поступово зменшуючи ступінь своєї присутності, участі в управлінні діяльністю дітей, делегуючи їм повноваження лідерів, організаторів, ведучих» [6, с. 24].

Характеризуючи життєві навички, що сприяють духовному та психічному здоров'ю, зазначимо, що психічне здоров'я «свідчить про наявність душевних сил, необхідних для нормальної життєдіяльності» [8, с. 4]. Згідно з думкою А. Богуш, основою для забезпечення цього різновиду здоров'я слугують позитивні емоції і почуття, адекватне самоставлення і воля, відсутність шкідливих звичок [4, с.10]. Доцільність формування життєвих навичок, які дають змогу зберегти духовне та психічне здоров'я, пояснюється тим, що їх наявність призводить до виникнення почуття самоцінності, яке виникає спочатку в результаті оцінювання дитини іншими, а згодом – внаслідок оцінювання власних досягнень і невдач. Якщо дорослі допомагають дитині сформувати

адекватну самооцінку, зміст образу «Я» сприймається нею, як «Я – здоровий», що включає оцінку нею себе, як веселої, сильної, товариської тощо. Дитина розуміє, що позитивне ставлення до себе та інших людей дарує оточуючим радість і задоволення.

При цьому варто підкреслити, що поведінка дитини середнього дошкільного віку стає дедалі керованою і супроводжується початковими проявами самоконтролю, що дає їй змогу регулювати свої дії, ставити елементарні цілі та досягати мети.

Як свідчить педагогічна практика, формуванню у дошкільників навички успішного досягнення мети допомагають творчі завдання. Під час їх розв'язання дитина уявляє певну життєву ситуацію, описує свої емоції, дії інших людей, поведінку. На думку О. Байер, діти середнього віку здатні самостійно знаходити засоби для здійснення мети, складати послідовність дій та оцінювати результат своєї діяльності [3].

Як стверджує Т. Андрющенко, формування життєвих навичок забезпечується шляхом залучення дошкільників до різноманітних видів діяльності: навчальної, яка здебільшого має місце на заняттях, ігрової, обслуговуючої праці, виконання гігієнічних процедур тощо [1]. При цьому варто погодитись з О. Максимовою, що процес формування здоров'язбережувальної поведінки має базуватись на засадах особистісно-орієнтованого, системного та діяльнісного підходів [7, с. 120], що актуалізує необхідність дотримання принципів науковості, цілеспрямованості, системності, гуманізму, врахування індивідуальних особливостей дошкільників, альтруїзму, активності вихованців, націлює вихователя на системну роботу в досліджуваному напрямі із залучення дітей до активних дій зі збереження здоров'я та здорового способу життя.

Висновки. Таким чином, формування здоров'язбережувальної компетентності є цілеспрямованим, систематичним процесом, зміст якого полягає у формуванні знань та уявлень про здоров'я та здоровий спосіб життя, позитивного ставлення до порушеного питання і навичок здоров'язбережувальної поведінки, що реалізується під час занять, дитячих ігор та організації життєдіяльності дітей середнього дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Андрющенко Т. К. Теоретико-методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку. URL: <https://dspace.rdu.edu.ua> (дата звернення: 15.11.2022).
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення 01.11.2021).
3. Байер О. М. Розвиток саморегуляції старших дошкільників у взаємодії з однолітками і дорослими : дис. ... канд. пед. наук : 19.00.07. Київ, 2008. 140 с.
4. Богуш А. М. Екологія емоційно-психічного здоров'я у системі взаємодії дорослих і дітей. *Дошкільне виховання*. 2014. №5. с. 9–12.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Гол.ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь: ВТФ Перун. 2002. 1440 с.
6. Гавриш Н. В. О. Лінник. Цікава філософія для дітей : метод. посіб. для творчих педагогів і батьків дошк. і мол. шк. віку. Київ : Шк. світ. 2011. 128 с.
7. Максимова О. О. Методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. 2017. 118–122. URL: <http://eprints.zu.edu.ua> (дата звернення: 15.11.2022).
8. Терещенко Л. Психолого-педагогічні умови збереження психічного здоров'я дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2011. №3. с. 22–29.